

Prof. dr Đorđe STANKOVIĆ
Filozofski fakultet, Beograd

MEDIJI I KULTURA SEĆANJA

Pripadnik kritičke istorijske nauke ne piše po teorijsko-metodološkim načelima te nauke o savremenom dobu. To prepušta sociologiji politike, istorijskoj sociologiji ili pravnicima i politikolozima. Međutim, pripadnik kritičke istorijske nauke, na osnovu svog znanja i teorijsko-metodološkog obrazovanja može da uočava nove pojave i ima kritički odnos prema njima. Može i treba da ukazuje na nove tendencije i komparativnom metodom da upućuje na odstupanja od nauke ili na pojavu novih „subjekata nauke”. Za to je najpogodnija slobodnija forma pisanja – naučna esejistika. Upravo zato smo se opredelili da na nekim ključnim pitanjima razumevanja XX veka pokušamo da uočimo nove pojave i tendencije u izgrađivanju istorijske svesti u XXI veku.

Prvo što smo uočili jeste tendencija da ponovo između stvarnosti i onoga što nam se čini da je poželjno, razumno i dobro za nauku, leži beznadežni ponor. Bezdan koji se produbljuje do svog konačnog mračnog kraja. Tamo nema izlaza. Mada smo se obradovali knjizi Huga Bala *Kritika nemačke inteligencije*, razočarali smo se njenim sadržajem – bila je to, kao što su konstatovali i njegovi prijatelji i kritičari, naprosto „jedna apologija katoličko-hrišćanske dogme”, dok je Mautnerovo obimno delo *Istorija ateizma* u osnovi istorija, ali takođe i „veličanje evropske slobodne misli”! Ne bi trebalo mnogo da se tome iščuđavamo jer se radi o dvadesetim godinama dvadesetog veka. Namerno izostavljamo velika teorijske misli toga vremena, koji su već „izraubovani” i u istorijskoj nauci. Nas su te dve knjige zanimale zato što su izazvale burnu reakciju kod jednog Hermana Hesea, primerenu našem shvatanju: „Mene ne zanima da li me čitaju ili ne stotine ili hiljade, da li me odobravaju ili ne – za mene postoji ozbiljna nevolja... zanima me, kao *simptom vremena*, da li one otklanjaju tragove varvarstva i idu ka humanizaciji”. Pesnik ili naučnik treba dobro da oslušne i dobro posluša „kada neki nemački mladić zvekeće sabljom”. To je upravo isti onaj duh koji i danas, u ime nečije moći, zastave, ljudskih prava i demokratije, „zvecka-

njem mača najavljuje velika vremena”. Sve je ovo izrečeno javno u medijima, u žučnim raspravama predstavnika intelektualne i naučne elite. I dobronamerno i sa porukom zla!

Neosporna je činjenica da istorijska nauka, posebno onaj njen deo koji se bavi društvenom i političkom istorijom, mora da se što pre osposobi i uvaži nužnost proučavanja medija i njihovog uticaja na konkretne društvene strukture. O tome već uveliko govori i strana izdavačka produkcija i broj naučnika koji se bave nekim novim činiocima kreiranja prošlosti i sadašnjosti. To su, pre svega, uticaji neformalnih grupa velike društvene i političke moći – lobija, zatim medija i marketinga. Ti novi autori ukazuju, uglavnom, na dva pogrešna toka koja čoveku određuju sadašnjost, planiraju budućnost i vrše „reviziju istorije” pod uticajem ovih moćnih centara: brza i efikasna promena društvene svesti i osećanje pripadnosti po principu smanjivanja kapaciteta kritičke moći i slobode izbora. Tu skoro mogli smo da pročitamo, upravo u medijima, prikaze dve studije Džona Miršajmera sa Čikaškog univerziteta i Volta Stivena sa Harvarda u kojima su oni, posle dugotrajnog istraživanja, došli do jedinstvenog zaključka da „izraelski lobi nadzire zakonodavnu i izvršnu vlast u SAD, kontroliše medije i debate na univerzitetima”. Neki od njihovih oponentata, u žučnoj raspravi koja je nastala posle objavljivanja ovih studija, tvrdili su da su pomenuti autori „skicirali novu američku Deklaraciju nezavisnosti”. Većina pristalica ova dva ugledna univerzitetska profesora optužuje jevrejski lobi da je „gurnuo” SAD i u rat sa Irakom!

Medijski rat se i dalje nastavlja sa opovrgavanjem ili novim dokazima, a ponekad procuri i neki „poverljivi dokument”. Strasti su uzavrele – čisti se najuža saradnička garnitura u administraciji predsednika, generali traže smenu ministra odbrane. A naš mudri Noam Čomski trezveno ukazuje da se to samo priprema novi rat, još gori i licemerniji od svih prethodnih, i da su SAD u rat protiv Iraka „gurnule nezajažljive naftaške multinacionalne kompanije i vojno-industrijski kompleks”. I da su i ovoga puta mediji strogo kontrolisani i bez kritičke i slobodne intelektualne rasprave. Putem ovako kontrolisanih medija sve snažnije se uvećava politički profit najužeg vladajućeg establišmenta a umanjuje čovekova sloboda. Zbog toga mu se, kao zamena za kritičko i racionalno, potura nova kultura sećanja, neki novi nacionalni romantizam koji nema nikakve veze sa nekadašnjom stvarnošću.

Tu na scenu stupaju odabrani revizionistički istoričari, istoričari književnosti i prevashodno medijski moderator i publicisti. Njihova obaveza nije da tragaju za istinom a ponajmanje za naučnim znanjem. Kod njih, što je i osnovno pitanje, u medijskom dodiru sa medijskim konzumentima nema nikakvog daljeg objašnjenja – potrebe da se dalje istražuje i kritički raspravlja – jednom saopštena medijska vest je konačna oblikovana slika u svesti. Nije važno što će posle

izvesnog vremena da se kaže neka druga konačna oblikovana slika o istom događaju ili ličnosti. Publicistu naslov ne obavezuje, a ponajmnije sadržaj. Na koricama naslov *Hohstapler*, slika Josipa Broza Tita sa dve ljudske lobanje u ruci gde „šibicari” sa zlatnim polugama – sadržaj više nego „sajens fikšn”, primitivan i prost rečnik. Autor član Udruženja književnika Srbije, advokat i osnivač Otpora. Ali, zadata lekcija i „objašnjenje” prošlih zbivanja i ličnosti imaju danas datu vremensku upotrebu i ograničenu vrednost. Tu se polako uključuje i televizija kao najmoćnije sredstvo zarobljavanja ljudskog duha. Marketinške poruke sve više postaju pravilo življenja i ispunjavanja slobodnog vremena. Postajemo klovnovi: „Tito – crveno i crno” i nikako drugačije!

Poznati belgijski sociolog novog talasa i kritičke svesti Klod Žavo ironično je zatražio za ove podobne pojedince i intelektualne i naučne elite da dobi-ju „status zaštićene manjine”! Drugi, francuski sociolog politike, Alen Menk ukazuje i na promenu jezičke strukture u medijskoj manipulaciji – sa evidentnim opadanjem opšte kulture. Jezik sve više poprma primitivnu formu i kaže „sama je reč đavolska, s obzirom na populističku i optuživačku atmosferu, netrpeljivost i naznake mržnje”. O čemu se tu radi? Brojna dela ovakve vrste pripadaju najmladoj kritičkoj školi sociologije, sociologije politike i istorijske sociologije, koja su objavljena u poslednje tri godine. Navešćemo reči najupečatljivijeg predstavnika, francuskog sociologa elita Žaka Koenen-Itera: „Vladajuće elite, isto kao i razne uticajne grupe, regrutuju se prema modalitetima veoma različitim, a u zavisnosti od režima. Sve se elite podjednako ponavljaju ili preobličavaju, što dovodi do procesa poznatih pod klasičnim nazivima, ‚cirkulacija’ i ‚reprodukcija elita’”. Ipak, kaže isti autor, danas je najvažnija „selekcija” i to samo režimu podobnih. Oni dobijaju „status zaštićene manjine”.

Ne možemo ulaziti u detaljniju analizu koja ima istorijsku dubinu i širinu, ali navešćemo jedan od najkarakterističnijih primera. Jedan ugledni kritičar *Politike*, pripadnik intelektualne elite, povodom izlaska knjige *Moja borba* Adolfa Hitlera, objavio je 11. aprila 1931. godine između ostalog i ovo: „Hitler je pokušao da u knjizi *Moja borba* svede načela svoje stranke. Knjiga je zbir *skroz nedotupavnih pogleda* na unutrašnje i spoljne odnose Rajha. Ali, među osam stotina strana ispunjenih *ludostima svake vrste*, ima jedan odeljak koji objašnjava ceo pokret. U tom odeljku on iznosi značaj propagande za političke pokrete u širokim slojevima narodnim. Retko je i jedan agitator sa više bezobzirnosti to objasnio. Nije važno, kaže Hitler, uticati na razum slušalaca, jer se u njemu ne nalazi otpor pogledima. Otpor je uvek u osećajima onih koje valja zadobiti. Zato te osećaje treba uzburkati i okrenuti u svoju korist” (naglasio autor). Objavljeno nepune dve godine pre nego što je Adolf Hitler uzdrmao iz temelja celi svet!

Da li se šta promenilo, da budemo do krajnosti ironični kao Klod Žavo, u ovom prikazu knjige Adolfa Hitlera, u odnosu na njegove krucijalne ideje o političkoj propagandi? Prvo, ono što ističe naš kritičar, svojim nepromišljenim rečnikom, jeste umanjivanje kritičke moći tadašnjih čitalaca. Drugo, Hitlerov i danas važeći stav. Pogodi u čoveku njegova ionako poljuljana osećanja, s obzirom na društvenu krizu, doći će do paralize sposobnosti uma da upotrebi razumne postupke. Probudiće se iracionalizam do neslućenih razmera! U našem slučaju to je konzumiranje jeftine robe: folklor, mitova, etike, guslanja, derta i prosvećivanje sa novim herojima istorije koje nudi revizionistička škola (selektirana) i medijska kultura sećanja. Nismo pronašli nijedan gest niti apel protivljenja što se na *Indeksu zabranjenih knjiga* Vatikana nalazi više od 5.000 naslova knjiga koje su glavni oslonci ljudske civilizacije – samo na tom spisku nije *Moja borba* Adolfa Hitlera! I kako da se ne upitamo: zašto gotovo ništa ne znamo o tome koliko ljudi i iz kojih sredina je išlo na dobrovoljni rad u taj „hiljadugodišnjih Rajh” Adolfa Hitlera? Znamo samo da je prisilno odvedeno sa područja Jugoslavije oko 230.000 ljudi. Sve nam ukazuje na to da je dobrovoljaca bilo više. Kao i kooperativnih dobrovoljaca koji su tako izdašno pomagali Treći rajh – ekonomski, politički, vojno – u svojoj vlastitoj zemlji. Jedan vojni istoričar izračunao je da je u Jugoslaviji tokom Drugog svetskog rata „oružani otpor” i aktivitet pokazalo samo 17% građana! A nacionalnih katarzi, kao i ličnih, zdravog razuma, tolerancije, ljudskog i nacionalnog digniteta, medijske kulture najvišeg stepena, racionalnosti historiografije i naučnog znanja, samopouzdanja i slobode izvora – nigde ili ponegde u „sufmato premazima” Leonarda da Vinčija. Da li je ondašnja naučna i intelektualna elita bila nesposobna i slepa pred programom koji je uništio 50 miliona života i isto tako danas preko medijske kulture sećanja obesmišljava čoveka?

Čoveku ovih prostora jednostavno nameću neku novu alternativu – „rezervnu otadžbinu” ili ga upućuju na „prolaznu domovinu” – kako bi opstao sa svojim zdravim razumom i naučnim znanjem u okruženju tolikog broja nacionalnih mesija. Mediji su preplavljeni njihovim slikama, porukama, mrziteljskim pesmama i romanima, iracionalnim pamfletima. Publicistika, bez ozbiljnog istraživanja i znanja, falsifikuje i bez ustručavanja obmanjuje, pa i laže. Poeta poziva na novo zatiranje, profesor univerziteta pliva po površini fašističkih ideja i prikazuje nas delom primitivne azijske kulture i despotije, crkvena predavanja studentima na jednom od tehničkih fakulteta idu do te mere u falsifikovanje vlastitih načela vere da pozivaju na linč (zna se koga!) da ne shvatamo uopšte zašto je naš čovek toliko podložan ovakvoj konzumaciji iracionalnog, mitomanskog i u krajnjoj liniji neljudskog.

I onda, sasvim slučajno, nađemo na jednu usputnu misao pisca kojeg poštujemo, pisca nenadmašne individualnosti ali i humanizma i pacifizma – Nemca Hermana Hesea: „Ponovo mi je bilo potpuno jasno zašto ljudi čitaju

novine. Začaran upetljanom mrežom obaveštenja, shvatio sam čaroliju posmatranja sveta bez lične odgovornosti... To su isti oni ljudi koji Vergilija ili Ariosta smatraju nepotrebnim, koji su pre deset godina kupovali Tarzana i koji i danas kupuju sličnu literaturu". Hese je ovo zapisao dve godine pre nego je Adolf Hitler bacio pod noge Nemačku, a zatim zaodenuo svet besmisлом. Zapisao je u isto vreme kada je naš predstavnik intelektualne elite u *Politici* objavio da je njegova knjiga *Moja borba* – „zbir skroz nedotupavnih pogleda”!

Ne možemo prihvatiti Geteov stih: „Ovde sam da se divim!” Pre bismo ponovo naveli Ivu Andrića, neprevaziđenog poznavaoца naših naravi: „Ljudska osećanja imaju svoju meru, čak i osećanje sopstvene veličine... Ljudi su prelazili kratko i neposredno od položaja na položaj, od časti do časti, od sramote do smrti, od bede do slave, samo jedni u jednom pravcu, a drugi u drugom i obrnuto”. Mi se tu nekako „po osećanju sopstvene veličine” ne nalazimo! „I neka je hvala Gospodu”, kako kaže opori Irac Džejms Džojls, „da smo toliko dugo poživeli a tako malo štete počinili”.

U ovom trenutku srpska historiografija raspolaže sa nekoliko hiljada publicističkih knjiga, brošura, medijskih napisa i kvislinške, ravnogorske i nacističke štampe, sećanja aktera i kreatora pronacističkih pokreta, posebno „Zbora”, „Iskre” i Srpskog dobrovoljačkog korpusa Dimitrija Ljotića, brošura i medijskih napisa onih koji su bili i na jednoj i na drugoj strani istovremeno (Nedićevoj Srpskoj državnoj straži i u direktnoj službi nemačkih okupatora) memoara i dnevnika ravnogorskih kurira itd. I sve više dokumenata! Ali nejasno nam je zašto još uvek ne možemo da dobijemo privatnu ostavštinu Stanislava Krakova koja se čuva u Narodnoj biblioteci, kao i više neobrađenih i sklonjenih ostavština u Arhivu SANU, Muzeju i Arhivu Sinoda SPC-a, koje se odnose na prvu polovinu 20. veka? Tu skoro, jedan akademik je sklanjao užurbano dnevnik jednog od braće Popović jer mnogo ružno govori o pojedinim akademcima i Akademiji uopšte! Gde su dokumenti svetovne prirode o Nikolaju Velimiroviću, njegova pisma Draži Mihailoviću ili čuveni jednosatni govor na sahrani Dimitrija Ljotića, prepiska sa predstavnicima Anglikanske crkve itd? To znači da postoje neformalne grupe koje se boje katarze srpskog naroda, njegovog suočavanja sa stvarnim zbivanjima u prošlosti. Isto je tako sa arhivskom građom tužilaštva, sudova i fondova OZN-e, UDB-e i KNOJ-a, za razdoblje 1944–1952. godine. I tu bi se našlo neko opravdanje za revizionističke istoričare i partajne medije, da nisu „zaštićena manjina”.

Međutim, ne možemo se oteti utisku da vladajući establišment po svaku cenu, pa čak i zakonima, želi da rehabilituje sve od 6. aprila 1941. godine, da u medijima i izjavama revizionističkih istoričara i medija ima sve više obnavljanja nacističkog ili ultrakonzervativnog vokabulara, koji sablažnjuje u toj meri da se naučnici pitaju kuda to vodi, za koga se to prepariraju i daci i celokupna javnost.

U tom pogledu Srbija u svetu dobija ružnu sliku a kod nas mora da izazove pobunu. Neki strani analitičari, po javnom ispoljavanju saveza „trona i oltara”, Srbiju vide kako klizi u „iranizaciju”! A zbog čega već jedanput ne priznati da je Jugoslavija za vreme Drugog svetskog rata bila jedna od najkvislinških država Evrope!

Revizionistički istoričari, publicisti i mediji malo posvećuju pažnju opštoj kulturi, teorijsko-metodološkom obrazovanju, učenju stranih jezika, proučavanju najnovijih dela iz srodnih društvenih i humanističkih nauka, a o lepoj književnosti, gde se brusi stil i jezik, da i ne govorimo. Zato među njima nema dobrih pisaca, dobrih dokumentarista, istraživača događaja, konsultacije eksperata itd. Oni su uglavnom zarobljenici dokumenta i štiva nove ideološke matrice. Zato ih samo formalno i prepričavaju. Stil i jezik su na rubu intelektualne katastrofe. Čak i kod nekih akademika mrzitelja i barjaktara „stega osvete” koji otvoreno pozivaju i na novi građanski rat svojim neodmerenim pesmama ili medijskim paškvilama.

U kojoj meri se postavljaju novi jezički kriterijumi, ali i sasvim jasne kvalifikacije i stavovi, može da pokaže jedna uporedna analiza za državne službe represije. Već odavno Specijalna policija je samo Specijalna policija, Glavnjača je samo Glavnjača, Dragi Jovanović je samo šef Specijalne policije, Boško Bećarević samo agent – državni službenik, gen. Nedić je „srpska majka” (kao Toma Maksimović), Gestapo je samo Gestapo, nemački okupator je samo nemački okupator, Dimitrije Ljotić je samo Dimitrije Ljotić itd. A evo kako se naziva samo jedna služba od 1944. godine – OZNA: „Tajno špijunsko bratstvo”, „Oči i uši Srbije”, „Titova agentura”, „Zloglasna OZNA”, „Krcunova krvava mreža”, „Crvena banda”, „Crvena kuga”, „Srpski revolveraši”, „Srpska kletva”, „Zloglasna politička policija”, „Oznaši poremećenog uma”, „Batinaši”, „Čizmaši”, „Orlušine u kožnim kaputima”, „Cinkaroši rođene braće”, „Srpski krvoloci”, „Aveti krvavih ruku”, „Tamničari u građanskim getima”, „Komunistički ološ” itd. Naučnik može samo da konstatuje da je to samo neka potpuno primitivna kultura govora i pisanja, što ne znači da je to i neka osveta prema, isto tako, ogođenom jeziku i ideološkoj ostrašćenosti „sekte profesionalnih komunisti” od 1944. do 1948. Ali, čemu to vodi – mi smo više od pola veka udaljeni od tog vremena i to u jednom društvu koje sebe želi da vidi kao demokratsko, tolerantno i građanski vaspitano! Nije najveći nezalica onaj ko ne umije da čita, nego onaj koji misli da je sve ono što je pročitao istina!

Naučno se ne može utvrditi kada je i ko prvi izgovorio „reč đavolsku” u odnosu na komunistički pokret – „crvena banda”, koja je i najrasprostranjenija i najviše upotrebljavana. Verovatno posle Pariske komune kada je radnički pokret i stvaralački zapretio građanskom društvu. U upotrebi je bila i sintagma „buržoaska banda”, ali dobri poznavaoци javne reči tvrde – znatno manje. Za sada imamo

samo jedan ilustrativan podatak – „crvena banda” je kao termin ušao u javnu upotrebu kada je svemoćni šef FBI upotrebio ovaj izraz za najsvirepije čikaške kriminalne grupe i mafijaše. Takođe je imao običaj, u svojoj dugoj karijeri, da prilikom premeštanja nesposobnih agenata u unutrašnjost zemlje ili na beznačajne funkcije govori: „Proterajte ga u Sibir!”. Mi ipak verujemo da je u žargonu krajnosti „reč đavolska” nastala i ranije, kada je III komunistička internacionala („Crvena internacionala”) zapretila svetskom revolucijom, a na braniku odbrane građanskog društva bile istaknute zastave „Crne internacionale” (Rimokatoličke crkve). Za čovečanstvo ti novi simboli i javne parole propagande u stvari su jako podsećale na jedan stih stare engleske pesme: „Mi mračnu mrežu pletemo u stvari kada prvi put učimo da varamo!”

Nemamo nameru da se svrstamo na bilo koju osim na stranu „nauke”. Vremena „reči đavolske” nisu izašla iz mode, nagrđujući ne samo građansku pristojnost i jezik već i samu ljudsku egzistenciju. U srpskoj medijskoj kulturi sećanja neprekidno radi „crni karusel mrzitelja” – komunisti su uništili, za razliku od Slovenaca i Hrvata, svoju inteligenciju građanske orijentacije u besomučnoj klasnoj borbi. Mi već jednu deceniju prikupljamo građu za temu *Srpske građanske elite* i prikupili smo, do sada, pojedinačne podatke za oko 600 ličnosti koje su bile stub srpskog društva 1900–1950. godine. I šta smo ustanovili: njih 358 biološki je nestalo (umrlo) do 1950. godine, u ratu je poginulo samo 18, u emigraciji je ostalo 31, „uklopilo” se u novi društveni sistem 154, a komunisti streljali – 19. Znači da smo „dokačili rep najviđenijih”! A šta rade predstavnici najnovije generacije revizionističkih istoričara?

U svojim javnim nastupima, raspravama i knjigama revizionističkog karaktera, učešćem i na najbeznačajnijim naučim skupovima i promocijama knjiga, pokušavaju da oblikuju novu istorijsku svest. Putem privatnih veza i veza po „partajnoj liniji”, dozvoljeno im je da pišu čak i udžbenike za osnovne i srednje škole. Najviše su tamo gde ima najviše „partajnog novca”. Jedan od pisaca udžbenika, kao urednik u Zavodu za izdavanje udžbenika, kasapi, po svom ubeđenju, nekoj samo njemu poznatoj metodologiji, autorske rukopise. Drugi, njegov školski drug, pisac trotomne istorije ravnogorskog pokreta, inače naš đak koji je obećavao, naveo je tri ugledna profesora Univerziteta kao recenzente a oni nisu videli ni konačan rukopis niti su napisali ijednu reč recenzije! I umesto da se nađe u Palati pravde, mi smo mu dobronamerno ukazivali na nenaučnu stranu i etičnost njegovog daljeg razvoja. Nije uvažio nijednu reč! Stigao je da dobije čak i nagradu „Vuk Karadžić”!

Ima i onih kojima smo posvetili jednu deceniju da bi uspešno diplomirali, magistrirali i doktorirali. Nikada nismo vodili računa o tome kakva su im politička opredeljenja (to je njihova privatna stvar) već ukazivali na naučni kredibilitet njihovih radova. Međutim, u doktorskoj disertaciji jednog od takvih,

koja je vrlo brzo objavljena bez nastojanja da se prihvate stručne primedbe, nema ni traga o tome ko mu je bio mentor i gde je teza branjena. Spomenuti su, po njegovoj partajnosti, politički podobniji! A njegovu knjigu danas već više niko ne uzima za ozbiljan naučni rad.

Jedna mlada koleginica iz instituta, koja se inače ne bavi istraživački istorijom Jugoslavije, došla je samouvereno (i bez stida!) na Katedru, sa molbom da joj damo iscrpne informacije o historiografiji Jugoslavije, jer je ona odabrana (od koga nismo saznali) da o toj temi govori na jednom naučnom skupu u Londonu. Dali smo joj tražene informacije i više nego što je taj skup zahtevao. Drugi mladi postdiplomac, „sa Cetinja” (ili beše iz Podgorice) koji je napisao zaista dobro utemeljen magistarski rad, odustao je jer se tvrdokorno držao propagandnih napisa u *Svetigori*, a ne izvornih i autentičnih tekstova o problemima i događajima o kojima je pisao. To mu je bila jedina primedba i mentora i ostalih članova Komisije za odbranu, ali je on ostao pri svome. Nije više dolazio na Katedru, iako je obećao da će prihvatiti te naučno utemeljene primedbe.

Dobijali smo objašnjenja „bogami da ga razumijemo što on iz Crnu Goru ne može da dolazi na konsultacije i istraživanje u Beograd”! Katedra ga je jednoglasno odmah izbacila sa postdiplomskih studija! Drugi kandidat iz Podgorice podneo je rukopis doktorske disertacije u kojoj je, bez čvrsto utemeljenih (u heurističkom smislu) i naučnih argumenata nastojao da dobije u Beogradu „potvrdu” za istorijsku opravdanost postojanja i delovanja crnogorske pravoslavne autokefalne crkve. Iako mu je Komisija za odbranu, pre konačne predaje rukopisa, ukazala na svu nenaučnu i izvornu neutemeljenost takvog *de facto* političkog promovisanja jedne ideje, kandidata više nismo videli. Ali je sebe i svog revizionističkog mentora uvrstio u novi leksikon crnogorske historiografije, kao četiri puta značajnijeg činioca od delatnosti i značaja Cetinjskog manastira!

Drugog kandidata, iz našeg poznatog instituta, koji je predao bez ijedne konsultacije skandalozno nenaučnu doktorsku disertaciju, učtivo smo zamolili da je povuče, obavestivši o razlozima direktora instituta. Učtivo i bez trunke bilo kakve netrpeljivosti, jer je upravo kod nas brilijantno odbranio i diplomski i magistarski rad. Valjda za nagradu što mu se ova katedra zahvalila, isti kandidat je bio postavljen za savetnika tadašnjeg ministra odbrane. Ipak je doktorirao u Novom Sadu sa temom o odnosima NATO i Jugoslavije i poslan na „prevaspitanje” u Englesku. Ko zna, možda je to budući ministar odbrane? U međuvremenu objavio je i onu skandaloznu doktorsku disertaciju.

Ima i onih koji se lome između dosledne stručnosti i vrednosti koje nameće novo vreme. Nije im lako kada vide da se istorijom bave i uspešno objavljuju knjige historiografskog karaktera advokati, istoričari književnosti, bankarski činovnici, bibliotekari, svedoci događaja „sa repa kolone”, čisti amateri nepoznate profesije ali zaljubljenici u razne istorijske ličnosti. Istoriju pišu i svešte-

nici i igumani, svedoče starci od 80 i 90 godina, „bivši vlasnici svega i svačega”, potomci srpskog srednjovekovnog plemstva (novine pišu da ih ima oko 2.000). Prođu imaju najviše oni koji pišu o „komunističkom teroru”, ravnogorskom pokretu i antijugoslovenstvu – ne možete otvoriti novine ili uključiti televizor a da te tri teme nisu svakodnevno prisutne. Sada se pridodaje i Tito. Ali, sve bi mi to mogli da strpamo u jedan koš – „sektu profesionalnih antikomunista” danas, za razliku od postojanja „sekte profesionalnih revolucionara – komunista” u XX veku. Koliko su oni sve bučniji i prisutniji, čitateljstvo i gledaoci su sve zbunjniji i ćutljiviji. Kao u nekom sudbonosnom iščekivanju!

Oni koji su „zaduženi za medije” bave se, nažalost, ubistvima i nasiljem nad novinarima, brinu o krajnostima a ne promovišu, posebno preko istoriografskih tema, jednu civilizacijski zasnovanu kulturu sećanja tolerancijom i dijalogom argumenata. Ne postavljamo mi ovde za meru učenosti medijskih moderatora nivo *megalos mastoras* (veliki majstor rukotvorina u drvetu) – već razumno i živu reč oslobođenu kafanskog govora i proizvoljnih interpretacija – po principu svoje partajnosti. Pa i same ugledne prestoničke novine su izrekle kritiku nekih emisija na TV (sebe su izostavili) da liče na dramu, triler i komediju sa sočnim srpskim rečnikom.

Svi oni koji posežu za istorijskim temama, posebno iz XX veka, trebalo bi da znaju da istraživanju nema kraja i da je to strašan teret za kritičku istorijsku nauku, a kamoli medijsku interpretaciju. To je naučno prokletstvo – baviti se poslom čija priroda ne poznaje granice i definitivni kraj. Trebalo bi da znaju da istoričari naučnici rade jednu stvar i da ona nikada nije gotova, nego joj se stalno morate vraćati, često biološki ograničeni, da je dovršavate, pri tom znajući da je nikada dovršiti nećete. Jedno je sigurno – koliko je jednom predstavniku kritičke istorijske nauke, revizionističkom istoričaru ili medijskom moderatoru dato, toliko će on dati! Ukoliko ne podlegnu profitabilnosti i „partajnosti” (mediji bez skrupula iznose čak i cenu u evrima).

Grosso modo, Andre Žid bi ovako formulisao naš angažman, kao i onih kojima je dato: „Korist nije uvek ono što rukovodi čoveka, ima nekoristoljubivih akcija. Zbog toga oslobođenu od katihizisa, od dobronamernosti, od proračunatosti hoćemo da uvažimo one aktivnosti koje više uopšte ne vode račun, već lutaju slobodno za istinom. U krajnjem slučaju da smo mi Država pustili bismo slobodno i da nas uhapse. Zašto? Zato što našoj slobodnoj pobuni duše, našem bunjenju, a to je baš ono što Vam zameram i pristajući na nepravdu, na opsenu, na neslobodu Vi ostavljate drugom da se buni umesto Vas.” Poučna istina primenjena na srpske krajnosti u pogledu osećaja da se formira jedno civilizacijsko nastojanje izgrađivanja medijske kulture sećanja. S obzirom na to da su mediji danas apsolutno dominantan izvor naših informacija, koliko god bile površne i pune političke pedagogije, mi ih moramo uvažavati.

Da li znaju ove „kreature pod vešalima savesti” da kritička istorijska nauka nikada ne zatvara račune, mada vodi neprekidno dvojno knjigovodstvo. Kako bi to rekli sociolozi politike, za navedene kreature, „trenutno svodenje računa, meri se jedino merom gluposti”, a njihove kameleonske mane licemerjem, a mi bismo dodali i „nekoliko groša” Radoja Domanovića. I mi ih ne bismo imali u vizuri naše rasprave da se još i ne eksponiraju kao eksperti u medijima, kao državni savetnici, ambasadori i rigidne kolovođe nasilne i brze promene istorijske svesti. Istorijska svest u civilizovanim zemljama se ne siluje već se postepeno razvija i menja sa onim učinkom istorijskog znanja koje trenutno pruža naučno znanje. Nova imena ulica, nova srednjovekovna i monarhistička obeležja, novi spomenici na temeljima porušenih starih, novi sveci i mučenici, novi zakoni itd. – ako nisu prošli rešeto vremena i verifikaciju nauke samo stvaraju haos, konfuziju u glavama ljudi, defetizam i sistem beznađa. A onda će nas neki novi Hegel ili Fukujama izbrisati sa karte „istorijskih naroda”!

Zašto je teško da se shvati, to posebno apostrofiramo srpskoj revizionističkoj školi, da je Drugi svetski rat bio totalan rat, u kome su iza strateških političkih ciljeva dominantnu ulogu u praksi igrali ratni činioци i učinci. To znači da se nijedna strana, a pogotovo ne ona koja je taj rat izazvala i počela, nije ustezala da ubija sve što se živo kreće. U tom smislu bilo je dozvoljeno satiranje i ljudi i životinja, a o materijalnim sredstvima da ne govorimo. Izbrisane su granice između fronta i pozadine, svaki živi stvor koji se nalazio na putu ratne mašine, ma gde bio, za neprijatelja je bio poželjna meta. Vodila se besmislena realpolitika koja je preturala svet naglavačke, a ljude dovodila do saznanja da je sve moguće i dopušteno. Probudene su kod čoveka najniže strasti zla. U tom paklu ljudske istorije mogli su da pobeđe samo najbolji, najdisciplinovaniji i politički jasno opredeljeni ratnici. Novi naraštaj revizionističke škole kao da su autistična deca a mediji, kao novi prosvetitelji, premeštaju savremene ljudske vrednosti i time mere ono što još uvek nije merljivo niti se može meriti po zakonima nauke. Da bi opravdali svoju partajnost, oni kao u magli traže u takvom ratu neki moral, neko poštovanje ljudskih prava, zgražaju se nad civilnim žrtvama, traže zavere i nemoral tamo gde se vodila čista realpolitika interesa, prave se bajkovite lestvice degradacije ili afirmacije (kao da su na političkoj tribini u ulozi tribuna). Izvrću smisao epohe XX veka na glavu, a posebno Drugog svetskog rata u kome su sva vojna i politička sredstva bila dozvoljena i neljudski primenljivana. Ovakva slika rata jeste drastična, ali je mi nismo izmislili, ona je bila čak i gora nego što se možemo ovde izraziti. Zato izvrtanje epohalne ideje XX veka i rata kvazimoralističkoj matrici u savremenosti više je nego javna sablazan. U tome haosu ima opasnog sistema.

Srpsko medijsko martirstvo, koje prelazi u mitomaniju i tragikomediju, poprima sve više neukusne krajnosti i začuđujući primitivizam a time u civilizacijskom smislu postaje poražavajuće. Još uvek se stoji iza 700.000 pobijenih

Srba u Jasenovcu, a zapostavlja i zaboravlja još oko 300.000 ubijenih na ostalom području NDH-a. Podiže se hram za 146 ubijenih od komunista 1944. i 1945, a zaboravlja se pomen za 4.500 pobijenih od Nemaca 1941. godine. Licitira se do neukusa i beskrajno sa žrtvama odmazde u Kragujevcu 1941. godine, a „zna se tačno za 3.000 pobijenih od poremećenog uma Oznaša” kod Kapislane. Licitira se kao na pijaci sa brojkama od 1.400 pa do 3.500 i na koncu 6.000 pobijenih u Čačku krajem 1944. i 1945. godine, kada ona dva mlada i pouzdana naučnika poimenično nabrojaše 236 u čitavom čačanskom kraju. Oduzima se ime Trga oslobodilaca 1944. u Šapcu, mada su samo 1941. godine Nemci pobili 4.500 i još oko 5.000 odveli u prihvatni logor u Jarak u NDH, a daje se glavnom trgu ime po 56 poginulih „Đačkog četničkog bataljona”! I tome se ne treba čuditi – pa njihov „vrhovni vožd” Draža Mihailović već je i „oslikan” na jednoj grupnoj fresci u novoizgrađenoj crkvi u naselju Braća Medaković u Beogradu. I to desno iznad vojvode Stepe Stepanovića. Neki beogradski mediji su to propratili slikom u boji na prvoj strani pod krupnim naslovom: „Sveti Čiča”! Odavno prisutna, ali sada medijski tako veličanstveno podstaknuta, ovakva ikonografija je preplavila sve sajmove, vašare i crkvena slavlja po unutrašnjosti Srbije, a poznati košarkaš „srpskih delija” svetog Čiču je istetovirao u istaknutoj vidljivosti na svoje „junačko rame”. Pa zar je onda čudno kada mediji prenesu da je jedan uvaženi lord u Gornjem domu britanskog parlamenta izjavio da smo oduvek bili i ostali „zemlja parija”. Mada je to, verovatno, nasledio od svojih predaka, surovih gospodara Indije, ipak pruža više nego ružnu sliku o velikom delu još uvek primitivne Srbije.

I to se sve dešava u momentu kada mediji gotovo histerično upozoravaju na spoljnu i unutrašnju katastrofičnost Srbije i njenih kolonizovanih dijaspora i okupiranih teritorija, kada nam normalna izvesnost budućnosti postaje potpuno nepredvidljiva, a mediji sve više pišu: „narod traumatizovan i duhovno bolestan”. A karuce Gogoljevog Čičikova su se premestile u Srbiju i besomučno tutnje po *Ruritaniji*. Još ima mnogo mrtvih duša za kupovinu. A u toj bizarnoj i bolesnoj utakmici smrti, mediji se prosto takmiče i jedni drugima gogoljevski poručuju: „Dragi moj, ti suviše kradeš za činovnika svoga ranga!”

Tako je, na opštu sramotu, pokraden i jedan bard srpskog glumišta – upravo u Šapcu. Pod pritiskom crkve, potomaka onih 2.000 Šapčana koji su se povukli sa Nemcima i novih uglednih domaćina, oduzeše ime pozorištu, Ljubiša Jovanović. Obnevideo mržnjom, novi savez „trona i oltara” nije pomislio na sutra, posle ove tamne noći. Njemu ništa ne znače protesti uglednih umetnika i retkih kulturnih poslanika. Da li će mu značiti otvorena i beskompromisna, ali istorijski tačna konstatacija naše više nego uvažene glumice Ružice Sokić. Na novinarevo pitanje o drugovanju njenog oca (suvlasnika lista *Pravda*) sa bračnim parom Mira Sanjina i Ljubiša Jovanović u Splitu 1941. godine, odgovorila je: „Mira je bila Jevrejka i zbog nje je Ljubiša krenuo u partizane... Ljubiša je

bio ne samo bard našeg glumišta već i veoma plemenit čovek. Nije samo igrao, već i živeo srcem! Duša, melem od čoveka. I zato je najveća kulturna sramota ovih prostora i ovog vremena što je takvog čoveka i umetnika degradirala najgnusnijim intrigama, skinuvši mu ime sa šabačkog pozorišta i bacivši ga u blato! Verujem da će neka buduća generacija napisati komad *Ljubiša*, kao što sada imamo *Žanku*. Jer, ponovila se njena tužna sudbina i to u ovom demokratskom vremenu." Ali, da li je za vladajući „tron i oltar“ naša glumica merodavna da izriče ovakav sud? Samo ćemo reći da je igrala za vreme rata u „Manježu“, da je kćerka „kapitaliste“ kojoj su u „građanskom getu“ posle rata u stan 20 godina ubacivali nasilno podstanare...

Ako u medijima, bilo svetskim ili našim, funkcionalni istoričari i političari umanjuju i iskrivljuju, po principima modernog marketinga, svu složenost ekstremnih pojava u praksi ratovanja i lukavosti diplomatije u miru (da ne govorimo o licemerju), mogli bismo bar mi glasno da razmislimo o čemu to oni čute: 1) Zašto američki istoričari čute o svom agresivnom nastupu do trona svet-skog gospodara – od rušenja domorodačkog vladara na Havajima 1893, pa oti-manja meksičkih teritorija, do rušenja demokratske vlade Muhameda Mosadeka u Iranu 1953. godine i dovođenja šaha Reze Pahlavija, pa intervencije u Gvatemali 1954. protiv socijalističke vlade, u kojoj je stradalo oko sto hiljada majan-skih Indijanaca, intervencije protiv demokratske vlade Aljendea u Čileu 1970. godine itd. O Havajima su odlučivali malobrojni američki vlasnici velikih plan-taža šećerne trske i tvornica šećera, tzv. haole, u Iranu naftne kompanije, u Gvatemali „Junajted fruť“, u Čileu ITT itd. Zašto o tome mora da upozorava publi-cista Stiven Kinzer? 2) Zašto Englezi čute o krvavom Burskom ratu na jugu Afrike, u kome su formirali prve moderne koncentracione logore (1898–1901) i održavali najgori oblik rasističkog režima aparthejda još skoro čitav XX vek? 3) Zašto Vatikan još i danas čuti o raspirivanju verskog i rasnog fanatizma koji je doveo do stvaranja brojnih koncentracionih logora još u Prvom svetskom ratu o kojima se tako malo zna. O onima u Drugom svetskom ratu znaju se i najmanje pojedinosti, ali i to da je papa Pije XII bio Hitlerov papa! 4) Zašto Vatikan i danas čuti i pored sve očevidnosti o svoj sprezi sa fašizmom i nacizmom, rasi-stičkim režimima i diktaturama, tajnim službama (pre svega CIA) i do danas neugaslom agresivnom prozelitizmu? 5) Zašto Vatikan čuti, materijalno, poli-tički i tehnički pomognut od najreakcionarnijih krugova velikih sila, o svom aktivizmu tokom XX veka, kao institucija i kao mreža milionske armije župni-ka i misionara, u borbi protiv liberalnih, socijalističkih i komunističkih ideja i država? 6) Zašto sve verske zajednice na tlu jugoistočne Evrope, Srbije poseb-no, u medijima ističu kontinuirano svoje mučenike, a čute o mučiteljima? 7) Zašto Sinod Srpske pravoslavne crkve i danas čuti o sudbini patrijarha Varnave 1937. godine i o uticaju svetog Nikolaja Velimirovića na formiranje nacističke ideologije svog prisnog prijatelja Dimitrija Ljotića? 8) Zašto i mediji i naučnici

(revizionisti) čute o tome da je „naša verna saveznica” Francuska izričito odbila predlog delegacije Kraljevine SHS o formiranju Međunarodnog suda za ratne zločine 1919. godine, budući da je imala procentualno najviše žrtava u ratu i povreda Ženevske konvencije? 9) Zašto se čuti ili bar nevoljno prećutkuje da nijedan međudržavni ugovor Srbije i Jugoslavije u XX veku nije prošao, kao i ključne političke prekretnice, bez direktnog uplitanja velikih sila? 10) Zašto tek danas saznajemo, a do sada se ćutalo, da je na kraljičinom imanju u Londonu, u Kensington gardenu, u tri dvorca postojao zatvor „Kavez” u kome su Englezi prema zarobljenim nemačkim oficirima (više od 3.000) postupali kao i Gestapo (i to od 1940. do 1948. godine)? 11) Zašto se čuti da su Amerikanci i Britanci bili izuzetno izdašni u predaji nemačkih ratnih zarobljenika bivšim okupiranim državama, kao robovsku radnu snagu (samo Francuska je dobila 1,2 miliona) a zadržali za sebe najsposobnije naučnike i špijune? 12) Zašto Rusi još uvek čute koliko ih je bilo u obnovi njihove zemlje pod istim tretmanom? 13) Zašto se prećutkuje da su zapadne savezničke sile zadržale u svojoj okupacionoj zoni, a zatim u Zapadnoj Nemačkoj 50–80% upravnog Hitlerovog aparata (posebno u Ministarstvu spoljnih poslova)? 14) Zašto se ćutalo da je visoki oficir Hitlerove lične garde Franc Šenhauber bio 1989–1994. godine poslanik u Evropskom parlamentu u Strazburu? 15) Zašto se ćutalo o tome da je „neutralna Švajcarska” šest dana radila za Hitlera a sedmi tajno „koketirala sa saveznicima”? 16) Zašto se čuti još uvek o tome koliko je „neutralna Švajcarska” primila u azil Jevreja, i po kojoj ceni, a koliko ih je vratila natrag u Nemačku gde su svi pobijeni u logorima (procena za prve oko 30.000 a za druge oko 180.000)? 17) Zašto se čuti o centrima političke moći pojedinih država, a posebno centrima finansijske moći, koji kroz čitavi XX vek tajno podržavaju rasizam, verski fanatizam i nacionalizam? 18) Zašto se do sada ćutalo da su studenti Humboltovog univerziteta učili medicinu na telima pobijenih u Drugom svetskom ratu, posebno iz češkog zatvora Plocenze i isto tako da su se češki lekari obrazovali na telima pobijenih nacista posle 1945. godine, itd., itd. Kakva će tek onda biti kultura sećanja i etičke norme medija i funkcionalnih istoričara!

Moramo da napravimo malo odstupanje i da ponovo u prvi plan stavimo autora ovih redova. Jedino što smo energično odbili svom profesoru i mentoru dr Jovanu Marjanoviću jeste odlazak na veliki međunarodni naučni skup 1979. godine u Varšavu, a tema je bila „Obrazovanje pod nacističkom okupacijom – škole i univerziteti”. Naučni skup je osmislio i organizovao Međunarodni komitet za izučavanje Drugog svetskog rata sa Anri Mišelom na čelu. Na insistiranje svog profesora o razlozima da ne idemo na ovaj naučni skup sa referatom odgovor je bio – bila bi to sramota! I to građanska i nacionalna – kako uporediti Beograd (jer smo se uveliko već bavili istraživanjem istorije Beogradskog univerziteta) i Varšavu? Znali smo da su varšavski univerzitetski profesori držali i dalje svoja predavanja ilegalno po kućama, tajnim stanovima, pa čak i kanali-

zaciji! I da je većina otkrivena i pobijena, ali su Poljaci posle 1945. godine priznali svim preživelim studentima ispite, diplome, pa čak i doktorate. Poljski akademici, skoro svi bivši profesori univerziteta, bili su ili pohapšeni i sprovedeni u koncentracione logore ili u zatvorima. Najveći deo naučne elite povukao se u strogu ilegalu ili se priključio pokretima otpora ili je bio ubijen u logorima. Retko ste mogli da vidite na javnim mestima za vreme okupacije nekog od poznatih predstavnika intelektualne ili naučne elite.

Za razliku od Varšavskog univerziteta, profesori Beogradskog univerziteta, koji su ostali u Beogradu (oko 80%) potpisali su kvislinški *Apel*, povukli se u „strogu privatnost”. Samo desetak ih je prošlo kroz Banjički logor, nijedan se nije aktivno pridružio pokretima otpora. Iako je Univerzitet nemačkom uredbom bio zatvoren, faktički je jedino bio u funkciji Tehnički fakultet, s Brankom Popovićem kao dekanom do kraja rata. Oko 1.000 studenata dobrovoljno je nastavilo studije u Nemačkoj, Italiji, Bugarskoj i Mađarskoj, nešto manje je na razne načine pomagalo ravnogorski pokret a 6.500 se priključilo NOP-u. Čak 204 studenta ili bivša studenta Beogradskog univerziteta je bilo proglašeno za narodne heroje. Znatno deo je radio u propagandnim odeljenjima Nedićevog kvislinškog aparata i GESTAPO-a.

Do koje mere možemo da dovedemo kulturu sećanja na rub besmisla, navešćemo kao jedan neverovatan primer upravo slučaj Varšave, što nimalo nije izlišno s obzirom da je Beograd bio proglašen čak gradom heroja. U procesu obnove Varšave, pogotovo njenog istorijskog jezgra, po originalnim sačuvanim arhitektonskim nacrtima, poljski istoričari su, ujedno, precizno istraživali i njenu ratnu prošlost i njene ratne gubitke. I šta su ustanovili: Varšava je od 1939–1945. godine izgubila 51% stanovništva, koje je pobijeno u samom gradu, zatim 80% svoje materijalne supstance (fabrike, ustanove, stanovi, infrastruktura, trgovine i drugi uslužni objekti). I precizno izračunali da je ratna šteta iznosila 54 milijarde dolara – ondašnjih! Međutim, čim je Poljska primljena u Evropsku zajednicu i NATO, *Udruženje deportovanih Nemaca iz Poljske posle 1945. godine* zvanično je zatražilo od poljske vlade „da im se vrati konfiskovana imovina ili plati odšteta”!

Isto tako, Poljska ćuti o tome koliko su sami Poljaci pridoneli stradanju na stotine hiljada svojih Jevreja. Turska ćuti, još uvek ne priznajući, da je 1915. godine pobila u neviđenom masakru 1,5 miliona Jermena. Da li to njeno ćutanje proističe iz njene neutralnosti u Drugom svetskom ratu i brzog ulaska u NATO? Prećutali su takođe da su saveznici za vreme Kemala Atatürka podigli veličanstven spomenik na poluostrvu Galipolju gde su 1915. godine turska pešadija i nemački topovi velikog kalibra desetkovali australijske i novozelandske trupe engleske vojske. Ali su, odmah po ulasku u NATO, svake godine 24. aprila slavili Dan Anzaka, odajući poštu tim istim žrtvama u ratu kada su proglasili „sveti

džihad” svrstavajući se na nemačku stranu! Rusi i sada Ukrajinci ćute o razlozima, inspiratorima i sprovodnicima veštački izazvane gladi u Ukrajini („borba protiv kulaka”) 1932. i 1933. godine kada je umrlo, po najnovijim podacima oko 3,5 miliona ljudi (a ne 7 miliona kako i danas tvrdi zapadna propaganda). Amerikanci ćute o koncentracionim logorima za Japance, pojačanom rasizmu i antisemitizmu za vreme Drugog svetskog rata. Takođe je tabu tema i „makartizam”, kada je „pod kontrolom FBI” bilo oko 10,5 miliona ljudi. Tačan broj sudski procesuiranih i zatvorenih, ubijenih ili prognanih zbog „komunističke propagande” ne zna se ni danas. Rusi ćute o antisemitizmu i progonu Jevreja i za vreme carizma i za vreme boljševizma.

Jugosloveni ćute o broju pobijenih „klasnih neprijatelja i saradnika okupatora” 1944–1945. godine, ali, isto tako, uspešno ćute o svom pacifikovanom životu pod okupacijom. O broju žrtava se i danas svadaju preko medija i „naučnih dela”. Ali, Hrvatska ćuti još uvek o masovnoj represiji nad Srbima u Prvom svetskom ratu i njenih 17 sabirnih i stalnih koncentracionih logora, kao i o razgranatoj mreži od oko 4.000 „obaveštajnih punktova”, koji su kontrolisali ne samo Srbe već i Hrvate jugoslovenske orijentacije. Ćuti o svojoj odanosti Beču sve do 1917. godine i o početku anarhije („Zeleni kadar”) i socijalnim nemirima u poslednje dve godine rata.

O jednom od tih logora pisali smo detaljno još pre dvadeset godina, kao i o represiji u Sremu. Raspoložemo sa desetinama pismenih denuncijacija organima vlasti Srba, zatim „ranjenika sa srpskog fronta na kućnom oporavku” i jugoslovenski orijentisanih građana, koje su revnosno podnosili svi župnici u našoj „Zlatnoj dolini” (Požeška kotlina). Mediji i velikim delom nauka prećutali su sve počiniocima zločina, osim bugarskih, sprovodeći od 1918. godine državnu politiku „nacionalnog pomirenja” – ćutanjem! Valjda zbog toga imamo tako mnogo „kafanskog pretresanja prošlosti” u medijima i publicistici – tržište i tiraži određuju pikanterije. Novi savezi „trona i oltara” čvrsto drže konce u svojim rukama i vešto pletu mreže prevara. Na najdonjem bedemu petrovaradinske tvrđave stoji zapušten spomenik streljanim Srbima septembra 1914. godine, njih devetoro, kog je podiglo Sokolsko društvo 1934. godine. U srpskoj medijskoj kulturi sećanja oni su zaboravljeni, kao i na hiljade onih koji su na tom mestu prošli kroz veliki sabirni logor. A rodna kuća bana Jelačića u istom gradu je obnovljena, na njoj stoji nova spomen ploča, na osnovu *Historia Ecclesiae*, napisane su i objavljene istorije svih sremskih katoličkih župa, s posebnim osvrtom na stradanja katoličke crkve za vreme Drugog svetskog rata (?) od „komunističkog terora” i u „domovinskom ratu”. U jednoj, koja je objavljena 1996. godine u Petrovaradinu, stoji i sledeće poglavlje: „Hitler i Pavelić bolji slankamenskim Srbima nego Milošević Hrvatima”! Autor je sa velikim počastima odmah bio primljen u novu „Udrugu hrvatskih književnika” ili „Hrvatsko društvo pisaca” (kako se kome sviđa!). Hrvati su takođe obnovili i ponovo „uredili” park i

spomenik poginulima u Prvom svetskom ratu, kao i mesto „Trenkove vojarne” u Pleternici gde je bio koncentracioni logor za Srbe iz Srema od 1914. do 1916. godine (o čemu nema nikakvog traga), a logorsko groblje još su pre trideset godina buldožerom poravnali i zasadili vinograd od koga se danas dobija „čuveno vino” – „klikun”! Ili da pitanja postavimo na drugačiji način: Zašto smo tek posle pompeznih proslava 60 godina od pobeđe nad fašizmom, dozirano saznavali u medijima: 1) da je tokom ratova u 20. veku, posebno svetskih, bilo masovnog, pojedinačnog i grupnog streljanja vlastitih vojnika sa obe strane frontova, kao i u različitim pokretima otpora, zbog nediscipline, dezerterstva, pacifizma, izdajstva, napuštanja ratišta zbog psihičkih trauma itd. i da te žrtve militarizma nisu nikada ustanovljene, dokumenti prekih sudova su još uvek zatvoreni za javnost i naučnike, a nesrećnici nisu čak ubrojani ni u okvirne žrtve ratova; 2) zašto tek sada saznavamo (opet stidljivo putem medija) da je bilo surovog genocida u osvajanjima novih kolonija (posebno ga je činila Nemačka početkom veka u Africi) ili u antikolonijalnim oslobodilačkim ratovima – samo u Indokini i Koreji Francuzi i Amerikanci su pobili oko osam miliona ljudi a Japanci u Kini oko 35 miliona; 3) zašto tek sada saznavamo da je i višijevska Francuska imala svoju SS diviziju („Karlo Veliki”) i da je sama ili predajom Nemcima pobila „na desetine hiljada Jevreja”; 4) zašto tek sada saznavamo da je u Litvaniji pobijeno oko 200.000 Jevreja (samo u Vilnjusu oko 55.000) i da su šefovi tadašnje tajne policije Sangumas, posle ponovnog sticanja nezavisnosti 1990. godine, oslobođeni krivice za sve zločine; 5) zašto samo nekoliko hrabrih istoričara Češke tek sada otkrivaju da heroji antifašističkog otpora i atentatori na gaulajtera Rajnharda Hajdriha (Hitlerovog miljenika) leže u istoj grobnici sa K. H. Frankom, protektorom Češke, i Haroldom Vajsmanom, koji su pogubljeni zbog masakra u Lidicama; a isti ti istoričari iznose i drugu „češku sramotu”: još i danas 4.000 mrtvačkih sanduka sa ostacima nemačkih mladih vojnika, bezimernih, iz poslednje generacije mobilisanih, leže u napuštenoj fabričkoj hali u mestu Usti na Labi (samo 100 km od Praga); 6) zašto nijedan od 36 lekara sadista iz Mathauzena, zbog počinjenih zverstava i zločina nije izveden pred saveznički Nirnberški sud posle rata? U njemu je ubijeno, između ostalih, i 12.893 lica iz Jugoslavije. I kako to da se najmonstruozniji od njih dr Aribet Hajm uspešno skrivao u Nemačkoj do 1962. godine, pa čak radio i kao lekar, a onda mu se zameo svaki trag a pretpostavlja se da još i danas živi negde na Kanarskim ostrvima. Saveznici su bili neverovatno blagonakloni prema nacističkim zločincima u 12 pratećih procesa pojedinim komandantima nacističkih vojnih jedinica, lekarima, inspektorima i komandantima pojedinih logora, osudivši ih uglavnom na kraće vremenske kazne. 7) Zašto tek u poslednje dve decenije počinju da se otkrivaju postepeno dokumenti, dozirano po potrebi velikih sila, o tome da je papa Pije XII bio podrobno obavешten i podržao nacističko *Konačno rešenje* (uništenje Jevreja), da se u istorijskoj nauci i vatikanskoj historiografiji vodi pravi rat o tome ali da je

neosporno da je Euđenio Pačeli, kao najuticajnija crkvena ličnost u svetu „od početka tridesetih do kasnih pedesetih bio Hitlerov papa”? Najinteresantnije saznanje za nas je ipak bilo da se u naučnoj literaturi Pačelijeva diplomatska karijera vezuje za sklapanje konkordata sa Srbijom u prvoj polovini 1914. godine, „koji je doprineo napetostima koje su dovele do Prvog svetskog rata” i što je dvadeset godina kasnije sačinio ugovor sa Adolfom Hitlerom „kome je pomogao da se legalno domogne diktature i time neutralisao potencijal od 23 miliona nemačkih katolika da protestuju i pruže otpor (34 miliona posle Anšlusa)”. To tvrde Oven Čedvik i Džon Kornvel, čije smo reči citirali! Knjiga prvopomenutog autora objavljena je 1985, a citat je iz 1999. godine. Srbija 1914. i Adolf Hitler 1934. godine u kontekstu Vatikana! I dabome, svetskih ratova! 8) Kada smo već kod ove teme (Srbija i Prvi svetski rat), kako to da još ni danas ne možemo da razrešimo jednu intrigu kao istorijsku tragediju koja je imala za posledicu da se Bosna i Hercegovina, kao Crna Gora i Vojvodina, neposredno ne ujedine sa Srbijom? Ko je stajao iza Milana Čemerikića i Pere Slijepčevića koji su, po rečima dr Lazara Markovića, doneli u francusku ambasadu u Bernu telegram, koji je Markoviću pokazao lično ambasador Lagard, da se prosledi u Sarajevo Atanasiji Šoli, predsedniku Zemaljske vlade, „da ne hita sa ujedinjenjem, odnosno sazivanjem skupštine o ujedinjenju sa Srbijom”. Navodno, taj telegram su napisali Dušan Vasiljević i Nikola Stojanović posle Ženevske konferencije i on je prosleđen iz Srpskog presbira u Ženevi koji je vodio dr Božidar Marković. I dok su ovi poslednji ovu javno iznetu optužbu demantovali, Pero Slijepčević i Milan Čemerikić, kao ni Atanasije Šola nisu. U to je, navodno bio umešan i dr Vladimir Čorović, koji je tada bio „tajnik Narodnog vijeća Slovenaca, Hrvata i Srba” u Zagrebu. Iako se do tada već 74% bosansko-hercegovačkih opština izjasnilo za ujedinjenje sa Srbijom, Čorović je javio Atanasiji Šoli da ne saziva „skupštinu ujedinjenja, jer je cjelishodnije rješenje ujedinjenja preko Zagreba”. Atanasije Šola opet je ćutao i nije ništa demantovao, ali je to uradio putem novina sekretarijat Odeljenja unutrašnjih dela Zemaljske vlade – „Petrović”! Dr Lazar Marković je tvrdio da se original telegrama još uvek nalazio u francuskoj ambasadi u Bernu (1920).

Da tu nije sve bilo u interesu srpskog naroda, posebno onog u Bosni i Hercegovini koji se već na opštinskom nivou izjasnio za ujedinjenje sa Srbijom, govori i činjenica da telegram nije predan srpskom poslanstvu u Bernu, gde je upravo tada poslanika dr Slavka Grujića zamenio dr Milutin Jovanović, Pašičev bratanac, i da je dr Vladimir Čorović imao velikih problema oko izbora za profesora Filozofskog fakulteta u Beogradu. O posledicama sa stanovišta međunarodnog prava i kasnijih zbivanja ovo nije samo bila tragedija, već prava nacionalna i politička katastrofa.

Postalo je već pomodno da se u prvi plan stalno ističu ljudske žrtve i patnje koje je počinila „crvena kuga” i kod nas „crveni teror”. Obesmišljava se

Oktobarska revolucija činjenicom da je Lenjin njome izazvao glad u Rusiji koja je odnela više miliona života. Kao da do tada rat nije odneo već oko pet miliona ruskih žitelja, a od gladi se umiralo svaki dan. Da tragikomedijska bude još veća zapadna historiografija ne ističe te žrtve i žrtve gladi pod carizmom, već činjenicu da je boljševičkom revolucijom prestao svaki izvoz jeftinog ruskog žita i mesa. Posebno je to bilo važno za Engleze i Italijane. A treba postaviti pitanje engleskim medijima i vladajućem establišmentu koliko je pomrlo ruskih građana od gladi kao posledice totalne pomorske i kopnene blokade od strane bivših saveznika (od 1918) kada se nije mogla uputiti ni bilo kakva humanitarna pomoć? Čak se i Crveni krst oglasio o vapaje umirućih – bili su to neki drugi Rusi, a ne oni koji su tako izdašno ginuli za imperijalne ciljeve drugih. I zašto ne spomenuti da je Sovjetsku Rusiju 1921–1923. godine pogodila katastrofalna suša.

Isto tako, postalo je pomodno medijsko umekšavanje nacističkih zločina i samog Adolfa Hitlera a podizanje na nivo bestijalnosti Staljina. Propaganda na Zapadu još uvek naglašava „činjenicu” da je Staljin pobio više od 15 miliona ljudi u sibirskim logorima. Već 15 godina, ako ne i duže, postoji državna komisija koja u Moskvi i po celom bivšem SSSR-u prikuplja podatke o tom stereotipu. I nedavno su izašli sa završnim rezultatom (koji može da odstupa 10%) – u sibirskim logorima za vreme Staljina bilo je 11,5 miliona stanovnika a ubijenih ili umrlih u njima 2,1 miliona. Posebno se prećutkuje na Zapadu da je taj isti SSSR dobio kopneni rat protiv Hitlera i tom prilikom izgubio čak 21 milion stanovnika – za razliku od Engleske koja nije imala više od milion žrtava! Ali, slovenske glave i pre, i tada, i danas bile su daleko jeftinije od frankofonskih i anglo-saksonskih glava imperijalnih sila Zapada! Ni u jednom udžbeniku istorije, niti istorije SAD-a nećete naći da je na njenoj teritoriji pobijeno za dva veka između 30 i 40 miliona Indijanaca i oko 10 miliona crnaca!

Kada smo mi u pitanju, ti isti zapadni saveznici nisu imali nimalo drugačiji odnos. Do kraja 1918. godine pobrinuli su se da zaplene kompletnu austrougarsku ratnu i trgovačku flotu na Jadranu (posebno Italija i Francuska) i da iz svih austrougarskih ratnih magacina na ostrvima i obali odnesu ne samo naoružanje, već i hranu, ugalj i uniforme. Nije ostalo nijedno zrno pšenice za Jugoslovensku diviziju srpske vojske, koja je imala rezerve hrane na granici za svega 6 dana, a postoji i izričita naredba vojvode Mišića kojom je nekim jedinicama stacioniranim u dalmatinskim gradovima zabranjivan izlazak iz kasarni, jer su vojnici bili u poderanim uniformama ispod kojih nisu imali gaće! A ti saveznici, kojima smo zbog njihove „nesebične ljubavi prema Srbiji i Jugoslaviji” dizali velelepne spomenike, dobro su znali da u jadranskom zaleđu vlada masovna glad i umiranje, tako da je čak oko 20.000 dece bilo poslano samo u Slavoniju na prehranu tokom 1918. i 1919. godine!

Zašto su ti isti „saveznici”, *de facto*, gurnuli Jugoslaviju u klanicu Drugog svetskog rata, a da je nisu ni materijalno niti vojno u tome pomogli. Pomoć je počela izdašnije da stiže tek kada smo se praktično već sami oslobodili – od kraja 1944. godine. Nova jugoslovenska država počela je svoj život 1918. godine bez ijednog ratnog broda, (jer su ih zaplenili ti isti saveznici), bez ijednog trgovačkog broda duge plovidbe (jer su ih zaplenili ti isti saveznici – posebno Italijani). I dok su se armije zapadnih saveznika modernizovale, nama su prodavali višak iz Prvog svetskog rata, a kada su uočili ubrzanu militarizaciju Nemačke, prodavali su nam ponešto i iz svog novog naoružanja, ali to je bilo tako simbolično i nedovoljno, da je sa stanovišta nove svetske ratne krize bilo naprosto smešno. A kada je 1940. i 1941. godine bilo „biti ili ne biti”, onda su nam Englezi i Amerikanci dali samo moralnu podršku!

I tako ostaje još bezbroj pitanja i nedoumica o tom 20. veku, povremeno medijski doziranih, o zaprepašujućim stvarnim zbivanjima. A naši revizionistički istoričari, publicisti i posebno moćni mediji nezaustavljivo svaki dan otkrivaju „konačne istine”. Neka od omiljenih pitanja su savezničke „zavere”, „perfidnosti”, „manipulisanje” i „prevare” na relaciji Tito – Draža. Nije ni čudo jer to golica maštu naroda, a postaje i politički upotrebljivo. A dokumenti tih velikih sila, koji su samo malo odškrinuti, o „strateškim igrama” sa malima (posebno engleski i delimično američki) govore da se tako radilo i u Grčkoj, pa čak i „velikoj saveznicu” Francuskoj. Amerikanci i Englezi (posebno Čerčil) do polovine 1944. godine nisu bili načisto da li „da ustoliče kočopernog generala De Gola”, komandanta pokreta otpora „Slobodna Francuska” od prvog dana nemačke okupacije ili „poslušnog višijevskog admirala Darlana”. I šta su tu onda za ove imperijalne sile značili Tito i Draža? Recept je bio francuski, za Grčku nije.

Amerikanci su prihvatili saradnju gen. Batolja, koji je do kapitulacije bio komandant fašističkih snaga koje su branile Siciliju. Fašistički diktator gen. Franko u Španiji je bio pouzdan oslonac i za Amerikance i za Engleze. Neutralna Švajcarska nije – njeni istoričari kažu da je samo „koketirala”. Ali kada je došlo do izbora u Italiji i prema prvim procenama predviđana pobjeda Narodnog fronta (gde su komunisti bili daleko najjača snaga), Amerikanci su pripremili plan njegovog eliminisanja u krvi. Čerčil je to prihvatio sa oduševljenjem. Nas su samo isterali iz Trsta i dela Istre – Rusi su suviše bili blizu (Austrija). Šta se čuditi takvoj realpolitici naših saveznika – gen. Paton je javno rekao 1945. godine da su se oni borili „protiv pogrešnog protivnika”, a Čerčil je 1946. spustio „gvozdenu zavesu” i time su otpočeli novi krvavi ratovi, (eufemistički prozvana „epoha hladnog rata”) koja je odnela novih 20 miliona života, da bi danas najveći deo planete za male narode više ličio na koncentracioni logor u kome je čovek doživeo svoje najveće poniženje u istoriji.